

Прокопчук (Дикало) Вікторія
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри гри
на музичних інструментах Інституту мистецтв
Рівненського державного гуманітарного університету,
м. Рівне, Україна
ORCID: 0000-0002-7593-6837
e-mail: dykalo@mail.rv.ua

МИСТЕЦЬКЕ КРАЄЗНАВСТВО ЯК НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

«Пізнай свій край..., себе, свій рід, свій нарід, свою землю – і ти побачиши свій шлях у життя...» (Григорій Сковорода)

Анотація. У статті представлено системний погляд на мистецьке краєзнавство як на цілісне культурне явище й синтезований феномен. На основі науково-проблемного підходу здійснено аналіз, розкрито сутність та зміст понять «краєзнавство», «шкільне краєзнавство», «педагогічне краєзнавство», а також понять «музичне краєзнавство» та «мистецьке краєзнавство» як невід’ємної складової краєзнавчої науки й цілісного культурного феномену Волині. З’ясовано роль музичного краєзнавства як складника мистецького краєзнавства та важливої складової національно-патріотичного виховання молоді, що є стратегічним завданням української держави й головним напрямом освітньої виховної роботи в підготовці педагогів усіх мистецьких спеціальностей у закладі вищої освіти. Виокремлено педагогічні аспекти краєзнавства як основи мистецького краєзнавства та фундаменту української етнопедагогіки, народознавства й національного виховання у діяльності й творчому доробку видатних педагогів та діячів української культури. Музичне краєзнавство розглядаємо у двох аспектах: як наукову галузь і зміст музичної культури краю у краєзнавчому ракурсі та як навчальну дисципліну в закладі вищої освіти.

Ключові слова: краєзнавство, мистецьке краєзнавство, музичне краєзнавство, шкільне краєзнавство, педагогічне краєзнавство, фольклорна музична традиція, регіональний підхід, міждисциплінарність.

Постановка проблеми. Сьогодні у незалежній Україні в умовах гострої необхідності збереження державної суверенності стратегічним завданням загальнодержавного масштабу постає виховання патріотизму, національної свідомості, збереження культурної спадщини українського народу, поваги до цінностей і традицій, зокрема мистецьких. Завдання національно-патріотичного виховання молоді як одного з найголовніших напрямів виховання мають охоплювати сфери освіти, науки, культури, мистецтва, краєзнавства та ін., про що зазначається в низці нормативних документів: «Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді», «Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки», Указі Президента України «Про заходи щодо поліпшення національно-патріотичного виховання дітей та молоді», Законі України «Про освіту», «Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» тощо.

Водночас модернізація сучасної української школи, зокрема й вищої, її інтеграція в міжнародний освітній простір загострює проблеми збереження національного характеру, відновлення і зміцнення історичної пам’яті та національно-культурної самобутності українського народу, розв’язання яких починається з любові до рідного краю, знання його історії, культури, традицій та звичаїв, зокрема мистецьких. Тому важливою складовою системи освіти в Україні, її становим хребтом повинен стати

регіональний підхід та краєзнавчі дисципліни, зокрема й у напрямку мистецького краєзнавства.

Мета статті: з'ясування сутності й змісту поняття «мистецьке краєзнавство» як складника системи краєзнавчих наук та його ролі у регіональному розвитку як складової національного (всеукраїнського) культурно-мистецького процесу.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Велику увагу краєзнавству приділяли видатні педагоги й діячі української культури: Х. Алчевська, Б. Грінченко, М. Грушевський, О. Духнович, М. Драгоманов, П. Куліш, С. Русова, Г. Сковорода, В. Сухомлинський, Л. Українка, К. Ушинський, І. Франко, П. Чубинський, Д. Яворницький та ін., які заклали підвалини наукового напрямку краєзнавства, етнопедагогіки, народознавства.

Розкриття значення й змісту краєзнавства у системі освіти, конкретизація форм і методів краєзнавчої роботи знайшли відображення у дослідженнях учених: І. Безкоравайного, О. Діброва, Я. Жупанського, Ф. Заставного, П. Іванова, М. Костиці, М. Крачила, Т. Міщенко, В. Обозного, В. Прокопчук, О. Савченко, І. Соколова, П. Тронька, О. Шамрай, Ф. Шевченка та ін.

Педагогічне краєзнавство вивчали А. Аптікієва, С. Криво́ва, А. Ламашев, В. Матіяш, Б. Наумов, С. Піскун, Н. Побірченко, Л. Смірнова, О. Терьохіна та ін., що розглядали поняття як важливу частину освітнього процесу.

Крім того, увага приділяється і окремим напрямкам краєзнавства Волині, зокрема: історичне краєзнавство вивчали Л. Баженов, О. Булига, Г. Бухало, В. Данілічева, Г. Данильчук, Б. Прищепа, О. Прищепа та ін.; літературне краєзнавство досліджували Г. Дем'янчук, І. Нагорна, І. Пашук та ін.; окремі культурно-мистецькі краєзнавчі аспекти краю висвітлені у працях М. Бендюка, В. Луца, В. Ковальчука, Т. Пархоменко, О. Семенович, Б. Столярчука, Н. Супрун, А. Українець, М. Федоришина, Р. Цапун, С. Шевчука та ін. Водночас на сьогодні поки що відсутнє дослідження, у якому мистецьке краєзнавство розглядається у педагогічному аспекті як невід'ємна складова краєзнавчої науки й цілісне культурне явище Волині.

Виклад основного матеріалу дослідження. Краєзнавство є скарбницею національної пам'яті, що, органічно поєднуючи минуле, сучасне й майбутнє, зберігає історичний досвід поколінь і досліджує прикоріння української національної духовності. Краєзнавство через пізнання історії й культури своєї «малої батьківщини» виховує любов до краю, Вітчизни, сприяє пробудженню національної самосвідомості й патріотизму, отже, є ключовим у національно-патріотичному вихованні. Лише через пізнання рідного краю можна скласти уявлення про долю усїєї нації; лише через місцевий, регіональний патріотизм виростає патріотизм всеукраїнський.

Як відомо, залежно від цілей й завдань досліджень існують три форми краєзнавства: освітнє (шкільне), державне (наукове) і суспільне (громадське).

Українська радянська енциклопедія 1980 р. тлумачить *краєзнавство* як всебічне вивчення частини країни (області, міста) переважно місцевим населенням, що відображає рівень теоретичного осмислення краєзнавства того часу, зводячи його до аматорського (Українська радянська енциклопедія, 1980, с. 468).

Автори енциклопедії етнодержавознавства визначають *краєзнавство* як комплексну науку, що вивчає окреслену частину країни (регіону, області) різнобічно (Мала енциклопедія етнодержавознавства, 1996, с. 86).

У педагогічну науку термін «*краєзнавство*» був введений у 1914 р. В. Улановим, який окреслив важливість участі вчителя в збиранні краєзнавчого матеріалу та порядок його використання на уроках, довів доцільність створення шкільного краєзнавчого музею, посібників та введення краєзнавчих курсів і семінарів для вчителів (Морітз, 2004, с. 13).

Сучасна науково-педагогічна думка не має єдиного визначення поняття «краєзнавство» та його похідних (шкільне краєзнавство, педагогічне краєзнавство): розглядають як «метод дослідження», «метод навчання і виховання», «громадський

рух», «науковий рух», «дидактичний принцип», «наукову дисципліну», «форму позакласної роботи» тощо.

Академік НАН України П. Тронько називає *краєзнавство* і комплексним науковим дослідженням, і науково-громадським рухом, спрямованим на отримання й поширення знань з метою формування національної свідомості та збереження історико-культурної спадщини (Тронько, 2000, с. 12).

Шкільне краєзнавство «Педагогічний словник» тлумачить як набуття учнями знань про природу, історію, культуру свого краю з навчального посібника або розповіді вчителя (Педагогічний словник, 2001, с. 269).

М. Костриця та В. Обозний *шкільне краєзнавство* розуміють як багатогранну навчально-освітню, пошуково-дослідницьку й суспільно-корисну діяльність учнів для комплексного вивчення рідного краю під керівництвом учителя (Костриця, 1995).

Дієвим засобом формування патріотизму й національно-історичної свідомості молоді, джерелом знань про минуле і сучасне рідного краю визначає *шкільне краєзнавство* О. Шамрай (Шамрай, 2002, с. 73–75).

Термін «*педагогічне краєзнавство*» уперше був введений у 1966 р. українським етнографом, фольклористом і краєзнавцем П. Івановим, який розглядав педагогічне краєзнавство як краєзнавчу дисципліну й галузь педагогіки та наголошував на необхідності посилення краєзнавчої спрямованості викладання педагогічних дисциплін, введенні навчального курсу з краєзнавства у закладах вищої освіти (Іванов, 1966).

У 80-х рр. ХХ ст. російські вчені А. Бальдинов та К. Абдрахманов розглядали *педагогічне краєзнавство* як поглиблене дослідження питань історії освіти свого краю, вивчення життя, діяльності й досвіду передових шкіл та відомих учителів області, району, що буде використовуватися студентами й педагогами у майбутньому (Роль педагогического краеведения в профессиональной подготовке учителя, 1986, с. 41).

Визначаючи *педагогічне краєзнавство* як краєзнавчу дисципліну та галузь педагогіки, А. Ламашев та Б. Наумов зауважували, що воно крім системи народної освіти, її місцевих особливостей на історичному та сучасному зрізі та педагогічного процесу в місцевих закладах освіти, вивчає педагогічну й творчу діяльність особистостей, практична діяльність яких пов'язана з певним регіоном чи національністю (Роль педагогического краеведения в профессиональной подготовке учителя, 1986, с. 12).

В. Матіяш розуміє *педагогічне краєзнавство* як науку «про закономірності навчання та виховання молодого покоління на базі використання місцевого педагогічного матеріалу, передового педагогічного досвіду вчительських, адміністративно-керівних кадрів» (Матіяш, 1999, с. 50).

Як частину історії педагогіки, що передбачає вивчення педагогічного краєзнавства, розглядає це поняття Л. Смирнова та визначає: «педагогічне краєзнавство – це відносно самостійна частина історико-педагогічних і теоретичних знань: про особливості навчально-виховних закладів краю; про етнопедагогіку, її національні і місцеві звичаї та традиції; про творчі лабораторії місцевих майстрів педагогічної праці, які ефективно використовують специфічні умови рідної природи та навколишнього соціального середовища; про місцеві предмети та явища матеріальної і духовної культури, що мають педагогічну цінність» (Смирнова, 1992, с. 18–19).

Як галузь загального краєзнавства та історико-педагогічного знання про особливості розвитку педагогічної культури краю, збереження й використання її цінностей в практичній діяльності вчителя розглядає *педагогічне краєзнавство* російський вчений А. Аптікієв (Аптикиев, 2004, с. 41).

Співголосним є розуміння *педагогічного краєзнавства* Н. Побірченко: «галузь історико-педагогічного знання про особливості розвитку освіти, науки, педагогічної думки, культури місцевого краю, вивчення збереження та творче використання

регіонального педагогічного досвіду в теорії та практиці сучасних освітніх закладів» (Побірченко, 2007, с. 85).

Отже, аналіз науково-педагогічної літератури дозволяє зробити висновок, що розмаїття й невизначеність у термінології й трактуванні понять «краєзнавство», «шкільне краєзнавство», «педагогічне краєзнавство», на нашу думку, зумовлені багатогранністю й багатоаспектністю функцій (педагогічна, наукова, освітня, просвітницька, культурологічна, пропедевтична, розвивальна, практично-орієнтована, пошуково-дослідна, суспільно-корисна й ін.) та недостатньою розробкою їх теоретичних основ. В інтегрованому понятті «краєзнавство», найхарактерніші ознаки якого педагогічна поліфункціональність, міждисциплінарність, багатогалузевість й синтетичність, територія є інтегруючим аспектом, а національний характер системоутворюючим чинником.

На важливості краєзнавчого компонента, що корінням сягає сфери української етнопедагогіки, в національно-патріотичному та художньо-естетичному вихованні молоді наголошували відомі діячі української культури й педагоги (Г. Ващенко, М. Драгоманов, О. Духнович, А. Макаренко, С. Русова, М. Стельмахович, В. Сухомлинський, К. Ушинський, І. Франко та ін.), які вивчали культурну спадщину українського народу, заклали підвалини наукового напрямку краєзнавства, народознавства, українознавства.

Духовний натхненник українського національно-культурного відродження *М. Драгоманов* у 1874–1875 рр. з прикрістю відзначав низький рівень знань галицької інтелігенції про свій рідний край та Батьківщину, склавши сумне уявлення про уряд, який не дбав про розвиток краєзнавства, української нації та її традицій (Франко, 1986, с. 116–119).

І. Франко є автором близько 150 праць, у яких висвітлював проблеми розвитку краєзнавства, яке вважав науковою галуззю. У роботі «Галицьке краєзнавство» зазначав необхідність вивчення історії, звичаїв та традицій свого краю, наголошуючи, що краєзнавство легко може пробудити велику любов до свого краю у його мешканців, думки про минуле й теперішнє. Гостро критикуючи недоліки школи та політику австрійського уряду в галузі освіти, підкреслював, що краєзнавство як наука у Німеччині, Данії, Швеції, починаючи з початкової школи, є одним із найважливіших предметів шкільного навчання, адже добре організована краєзнавча робота в школі дає змогу детально ознайомитись зі своїм краєм та Батьківщиною (Франко, 1986, с. 116–119).

Творець народної національної школи в Україні *К. Ушинський*, автор підручників для початкового навчання «Дитячий світ» та «Рідне слово», які є прикладом використання краєзнавчого принципу навчання й виховання, одним з перших звернув увагу на важливість розвивати «інстинкт місцевості» у дітей (здатність бачити навколишнє середовище в контексті культури, суспільства). Вважаючи краєзнавство могутнім засобом вивчення країни, поклав початок шкільного курсу «Вітчизнознавство» у початкових школах України, що знайомив учнів з національним характером й історією народу, культурно-історичними традиціями й звичаями, обґрунтувавши необхідність використання краєзнавчого матеріалу в освітньому процесі. Педагог, уперше розглядаючи краєзнавство всебічно, визначив його як педагогічне явище, виокремлюючи освітньо-виховний, педагогічний і суспільний аспекти. Шкільні предмети рекомендував вивчати за принципом «кола, що розширюється»: від близького й знайомого (рідний край), до далекого й загального (країна) (Ушинський, 1995).

С. Русова, центральне місце у педагогічній спадщині якої займає концепція української національної системи освіти й виховання, наголошувала на тому, що дитина повинна найкраще знати свій рідний край, а навчання має ґрунтуватися на його вивченні та дослідженні. Основою навчання й виховання вважала рідну мову, мистецтво (спершу національне, згодом світове), національні свята й обряди. Педагог стверджувала, що нація народжується біля дитячої колиски лише на рідному ґрунті, а

національно свідомо дитина здатна вирости лише серед рідної пісні й слова (Калиниченко та Копиленко, 1991).

Значний внесок у розвиток шкільного краєзнавства зробив *А. Макаренко*, який, як відомо, разом із вихованцями щороку проводив туристичні подорожі, перетворюючи їх на частину навчально-виховної роботи.

Пригадаємо, що *В. Сухомлинський*, спираючись на глибоке народне підґрунтя, розкрив етнічні засади виховання й наголошував, що кожен народ через мову, мистецтво, фольклор, звичаї й традиції продукує свою систему етнічних цінностей, яка найповніше відображає його особливості національної свідомості («Батьківська педагогіка»). Педагог переконував, що учень стає справжньою людиною, патріотом, коли він разом із педагогом долає шлях від любові до рідного краю до розуміння історичної долі народів світу (Сухомлинський, 1976).

Творець української національної педагогіки *Г. Ващенко*, глибоко вивчивши історію й педагогічний досвід українського народу, у праці «Виховний ідеал» створив образ виховного ідеалу української людини, побудований на принципах християнської моралі та української духовності. Педагог вважав, що для створення українського виховного ідеалу, який є синтезом вселюдського й національного та спирається на виховну традицію українського народу й етнопедагогіку, потрібно відтворити культурно-історичні скарби й минуле свого народу (Ващенко, 1994).

Визначна роль у глибинному дослідженні української етнопедагогіки та традиційного родинного виховання належить *М. Стельмаховичу*. Педагог започаткував вивчення українського народознавства у школі та рух за відродження й розвиток автентичної української педагогіки й шкільництва на засадах національної культури народу. У посібнику для вчителів «Народна педагогіка», використовуючи матеріал українського фольклору, етнографії, розкрив сутність народної педагогіки, її ідеали, традиції, зв'язок з історією й культурою. Був переконаний, що народні мистецтва, ремесла, звичаї, обряди, свята є головними засобами естетичного виховання дитини, а можливості краєзнавства невичерпні, як і нескінченний потенціал фольклору (Стельмахович, 1985).

Фольклор, зокрема мистецький, у якому відображено весь культурно-історичний та мистецький шлях українського народу, є найважливішою частиною етнопедагогіки, серцевиною національної системи виховання. Виховний потенціал музичних фольклорних традицій, звичаїв, обрядів, що є основою народного календаря, невичерпний. Практично долучаючись до фольклорних музичних традицій, мистецтва молодь поступово стає невід'ємною культурно-мистецькою й естетично-духовною частиною життя народу, нації. Провідна роль у формуванні «кореневої системи» духовності дитини належить краєзнавству.

За змістовим наповненням краєзнавство має кілька напрямів: історичне, етнографічне, географічне, літературне, мистецьке тощо.

Мистецьке краєзнавство, розподіляючись на музичне, хореографічне, театральне, краєзнавство у сфері архітектури, образотворчого мистецтва, діяльності музеїв мистецького профілю тощо, вивчає творчий доробок й діяльність діячів різних сфер художньої культури, пов'язаних з рідним краєм (Дикало, 2016).

Музичне краєзнавство, яке є складником мистецького краєзнавства, що входить до системи краєзнавчих наук, визначаємо як вивчення музичної культури міста, регіону тощо з метою виявлення її специфіки та закономірностей утворення, функціонування та розвитку (Дикало, 2016).

Об'єктом музичного краєзнавства є становлення музичної культури як невід'ємної частки історико-культурних процесів рідного регіону. Предмет – конкретні явища музичної культури рідного регіону минулого й сучасності – творчість митців, зміст та форми музичної освіти, форми побутування музичного мистецтва тощо – в контексті художньої культури.

Домінантними принципами музичного краєзнавства виокремлюються принципи історизму, єдності національного та крос-культурного, діалектики одиничного й загального, системності, культуровідповідності, толерантності, поваги до культурного різноманіття, єдності традицій і новаторства, взаємозв'язку теоретичного та практичного опанування традицій з просвітництвом й культуротворенням тощо.

Отже, музичне краєзнавство розглядаємо у двох аспектах: як наукову галузь і зміст музичної культури рідного краю у краєзнавчому ракурсі та як навчальну дисципліну у закладі вищої освіти. Мистецтво Рівненщини розглядається як мистецтво історико-етнографічного регіону Волині, що розвивалося у взаємодії культури українського та інших етносів краю. Вивчення його специфіки в аспекті музичного краєзнавства є необхідним для відтворення цілісної картини українських культурно-мистецьких й педагогічних процесів. Змістове наповнення курсу зосереджене на музичній складовій культури краю та охоплює інші види мистецтва – сценічні (театр, хореографію), образотворче, що віддзеркалює рух мистецьких процесів у просторі й часі, спирається на єдність та цілісність художньої культури як духовно-естетичного феномена, враховує тенденції мистецтва до синтезування й виокремлення із синтезу. Як підсумок, курс формує студента як фахівця з цілісним поглядом на світ, що позитивно впливає на його педагогічно-мистецьку творчість (Дикало, 2016).

Висновки і перспективи подальших розвідок. Таким чином, здійснений аналіз дає змогу зробити висновок, що розмаїття й невизначеність у термінології й трактуванні понять «краєзнавство» та суміжних зумовлені багатоаспектністю функцій та недостатньою розробкою їхніх теоретичних основ. В інтегрованому понятті «краєзнавство», найхарактерніші ознаки якого педагогічна поліфункціональність, міждисциплінарність, багатогалузевість, синтетичність, територія є інтегруючим аспектом, а системоутворюючим чинником – його національний характер. Музичне краєзнавство розглядаємо у двох аспектах: як наукову галузь і зміст музичної культури рідного краю у краєзнавчому ракурсі та як навчальну дисципліну у закладі вищої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Українська радянська енциклопедія: в 12-ти т. (1980). гол. ред. М. П. Бажан; редкол.: О. К. Антонов та ін. 2-ге вид. Т. 5. Київ: Голов. ред. УРЕ. 566 с.

Мала енциклопедія етнології та краєзнавства. (1996). НАН України. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького; ред. кол.: Ю. І. Римаренко (відп. ред.) та ін. Київ: Довіра: Генеза. 942 с.

Морітз, Я. (2004). *Система професійної підготовки вчителя і шляхи її оптимізації в умовах розвитку сучасної освіти в Польщі*: Доктор педагогічних наук. Національний педагогічний ун-т ім. М. П. Драгоманова. 43 с.

Тронько, П. (2000). *Історичне краєзнавство: Крок у нове тисячоліття (Досвід. Проблеми. Перспективи)*. Київ. 270 с.

Педагогічний словник. (2001). За ред. Яремченка М. Д. Київ: Педагогічна думка. 321 с.

Костриця, М. (1995). *Шкільна краєзнавчо-туристична робота: навч. посіб.* М. Ю. Костриця, В. В. Обозний. Київ: Вища школа. 223 с.

Шамрай, О. (2002). Роль краєзнавства у навчально-виховному процесі. *Педагогічний вісник*. 4, с. 73–75.

Іванов, П. (1966). *Педагогические основы школьного краеведения*. Петрозаводск: Карел. 182 с.

Роль педагогического краеведения в профессиональной подготовке учителя : сборник статей (1986). [ред. А. Л. Ламашев]. Алма-Ата : МЕКТЕП. 110 с.

Матіяш, В. (1999). *Педагогічне краєзнавство у підготовці майбутніх учителів початкових класів до гуманізації навчання*. Кандидат педагогічних наук. Південно-

український державний педагогічний університет (м. Одеса) ім. К. Д. Ушинського. 206 с.

Смирнова, Л. (1992). *Педагогическое краеведение как средство подготовки студентов к воспитательной работе в школе*. Кандидат педагогических наук. Костромской государственной педагогической институт им. Н. А. Некрасова. 214 с.

Аптикиев, А. (2004). *Развитие творческой индивидуальности студента средствами педагогического краеведения*. Кандидат педагогических наук. Оренбург. 184 с.

Побірченко, Н. (2007). Педагогічне краєзнавство: теоретико-методологічний аспект. *Педагогічна і психологічна науки в Україні: В: Збірник наукових праць до 15-річчя АПН України у 5 томах. Т. 1: Теорія та історія педагогіки*. Київ: Педагогічна думка. с. 79–86.

Франко, І. (1986). *Галицьке краєзнавство*. Зібрання творів у 50-ти томах. Т. 46. Київ: Наукова думка.

Ушинський, К. (1995). Твори в 6-ти томах. Т. 6. Київ: Радянська школа. 616 с.

Калиниченко, Н. та Копиленко, Н. (1991). Софія Русова. *Рідна школа*, 12, с. 69–72.

Сухомлинський, В. (1976). *Сто порад учителям*. Вибр. твори: В 5 т. Т. 2. Київ. сс. 419–655.

Ващенко, Г. (1994). *Виховний ідеал*. Полтава: Полтавський вісник. 191 с.

Стельмахович, М. (1985). *Народна педагогіка*. Київ: Радянська школа. 321 с.

Дикало, В. (2016). Музичне краєзнавство Рівненщини як навчальний курс: до постановки проблеми. *Нова педагогічна думка: наук.-метод. журнал*, 2 (86). с. 124–128.

REFERENCES

Bazhan, M. P. (Ed.). (1980). *Ukrainska radianska entsyklopediia* [The Ukrainian Soviet Encyclopedia]. V. 5. Kyiv: Holov. red. URE. 566 s. (in Ukrainian)

Rymarenko, Yu. I. (Ed.). (1996). *Mala entsyklopediia etnoderzhavoznavstva* [Small Encyclopedia of Ethnic Studies]. Kyiv: Dovira: Heneza. 942 s. (in Ukrainian)

Moritz, Ya. (2004). *Systema profesiinoy pidhotovky vchytelia i shliakhy yii optymizatsii v umovakh rozvytku suchasnoi osvity v Polshchi* [The System of Teacher Training and Ways of its Optimization in the Conditions of the Development of Modern Education in Poland]. Doktor pedahohichnykh nauk. Kyiv. 43 s. (in Ukrainian)

Tronko, P. (2000). *Istorychne kraieznavstvo: Krok u nove tysiacholittia (Dosvid. Problemy. Perspektyvy)* [Historical Local Studies: A Step into the New Millennium (Experience. Challenges. Perspectives)]. Kyiv. 270 s. (in Ukrainian)

Yaremchenko, M. D. (Ed.). (2001). *Pedahohichniy slovnyk* [Pedagogical Dictionary]. Kyiv: Pedahohichna dumka. 321 s. (in Ukrainian)

Kostritsia, M. & Oboznyi, V. V. (1995). *Shkilna kraieznavcho-turystychna robota* [School Local Tourist Work]. Kyiv: Vyshcha shkola. 223 s. (in Ukrainian)

Shamrai, O. (2002). *Rol kraieznavstva u navchalno-vykhovnomu protsesi* [The Role of Local history in the Educational Process]. Pedagogical Bulletin. 4, s. 73–75. (in Ukrainian)

Ivanov, P. (1966). *Pedagogicheskie osnovy shkolnogo kraevedeniya* [Pedagogical Bases of School History Study]. Petrozavodsk: Karel. 182 s. (in Russian)

Lamashev, A. L. (Ed.). (1986). *Rol pedagogicheskogo kraevedeniya v professionalnoi podgotovke uchitelya : sbornik statei* [The Role of Pedagogical Lore in Teacher Training: collection of articles]. Alma-Ata: MEKTEP. 110 s. (in Russian)

Matiash, V. (1999). *Pedahohichne kraieznavstvo u pidhotovtsi maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv do humanizatsii navchannia* [Pedagogical Studies in the Preparation of Future Primary School Teacher for the Humanization of Education]. Kandydat pedahohichnykh nauk. Odesa. 206 s. (in Ukrainian)

Smirnova, L. (1992). *Pedagogicheskoe kraevedenie kak sredstvo podgotovki studentov k vospitatelnoy robote v shkole* [Pedagogical Studies as a Means of Students' Training for Educational Work at School]. Kandidat pedagogicheskikh nauk. Kostroma. 214 s. (in Russian).

Aptikiev, A. (2004). *Razvitie tvorcheskoy individualnosti studenta sredstvami pedagogicheskogo kraevedeniya* [Development of the Student's Creative Personality by Means of Pedagogical Study]. Kandidat pedagogicheskikh nauk. Orenburg. 184 s. (in Russian)

Pobirchenko, N. (2007). Pedagogichne kraieznavstvo: teoretyko-metodolohichniy aspekt [Pedagogical Local Studies: Theoretical and Methodological Aspect]. V: *Pedagogical and Psychological Sciences in Ukraine: Collection of scientific works* (V. 1). Kyiv: Pedagogichna dumka. ss. 79–86. (in Ukrainian)

Franko, I. (1986). *Halytske kraieznavstvo* [Galician Local Studies]. (V. 46). Kyiv: Naukova dumka. (in Ukrainian)

Ushynskiy, K. (1995). *Tvory v 6-ty tomakh* [Works in 6 Volumes]. (V. 6). Kyiv: Radianska shkola. 616 s. (in Ukrainian)

Kalynychenko, N. & Kopylenko, N. (1991). Sofiia Rusova [Sofia Rusova]. *Ridna shkola*. 12, s. 69–72. (in Ukrainian)

Sukhomlynskyi, V. (1976). *Sto porad uchytelvi* [One Hundred Tips for Teacher]. (V. 2). Kyiv. s. 419–655. (in Ukrainian)

Vashchenko, H. (1994). *Vykhovnyi ideal* [Educational Ideal]. Poltava: Poltavskiy visnyk. 191 s. (in Ukrainian).

Stelmakhovych, M. (1985). *Narodna pedahohika* [Folk Pedagogy]. Kyiv: Radianska shkola. 321 s. (in Ukrainian).

Dykalo, V. (2016). Muzychne kraieznavstvo Rivnenshchyny yak navchalnyi kurs: do postanovky problemy [Musical Local Studies of Rivne Region as a Training Course: Formulation of the Problem]. *Nova pedahohichna dumka: nauk.-metod. Zhurnal*. No 2 (86). s. 124–128. (in Ukrainian)

ARTISTIC LOCAL STUDIES AS A SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL ISSUE

Victoriia Prokopchuk (Dykalo)

Candidate of Pedagogical Science, Associate Professor
at the Department of Playing Musical Instruments of the Institutes of Arts,
Rivne State University for the Humanities,
Rivne, Ukraine

ORCID: 0000-0002-7593-6837

e-mail: dykalo@mail.rv.ua

Abstract. The article presents a systematic view of art local history as a holistic cultural phenomenon and a synthesized phenomenon. The essence and content of the terms “local studies”, “school local studies”, “pedagogical local studies” are determined on the base of scientific-problematic approach. The terms “musical local lore” and “art local lore” as an integral component of local lore science and holistic cultural phenomenon of Volyn region have been analysed. The role of musical local studies as a component of art local studies and the important component of national patriotic education of young people is determined. It is a strategic aim and the main course of educational work in teacher training of all art specialties in higher education institution. Pedagogical aspects of local studies as a basis of art local studies and a foundation of Ukrainian ethnopedagogy and national education in teacher training courses of famous educators and Ukrainian artists are determined. The diversity and uncertainty in terminology and interpretation such terms as “local studies” and its derivative concepts are predetermined by multidimensionality of functions (pedagogical, scientific, educational, cultural, exploratory and subsidizing). The theoretical basis is clearly inadequate. The term “local studies” outlines certain common characteristics of pedagogical multifunctionality, interdisciplinarity, multisectoral, synthetic. Systemically important factor is its national character. Musical local art is considered in two aspects: as a scientific field and a content of musical culture of native land with a view to local studies: as a training discipline in higher education institution.

Keywords: local studies, art local studies, musical local studies, school local studies, pedagogical local studies, folklore musical tradition, regional approach, interdisciplinarity.

Стаття надійшла до редакції 30. 09. 2019 р.